

TALVISOTA KUHMOSSA

SOTASAIRAALA 39 SOTAPÄIVÄKIRJA KUHMON RINTAMALTA

Alkuperäisestä sotapäiväkirjasta luettavaan muotoon muokannut

Matti Halonen 2014

SOTASAIRAALA 39 SOTAPÄIVÄKIRJA KUHMON RINTAMALTA

- 9.10.1939 Aloitettiin Kuhmon aluesairaalan muuttaminen Sotasairaalaksi. Vuodepaikkoja lisättiin 50:een. Lisäsängyt luovutettiin 2./KR:stä patjoineen ja liinavaatteineen.
- 11.10.1939 Aluesairaalan vakituinen lääkäri Ilmari Nurminen luovutti sairaalan päällikkyyden A H Laakoselle. Sairaalan tarvikkeita on edelleen täydennetty. Sairaalan liinavaatevarastoa on sen jälkeen täydennetty sillä määrällä, jota ei 2./KR voinut luovuttaa. Tämä "köntti" sisälsi 53 lakanaa, 40 pyyheliinaa ja 71 tyydynpäällistä. Sairaalan-kuljetus paareja lääkintämiehet ovat valmistaneet itse kaksi kappaletta.
Potilaskierrokset on toimitettu säännöllisesti aamulla klo 09.00. Päivystyksen on hoitanut apulaislääkäri.
- 17.10.1939 Lottien neulomat liinavaatteet ovat alkaneet valmistua. Yksi vakituinen hoitaja on saanut kutsun muualle. Sairaalaan saapui ylihoitajaksi määrätty neiti Leinonen. Myös kaksi sairaanhoitajalotaa saapui paikalle.
- 18.10.1939 Lääkintäeverstilutnantti Leo Wallenius kävi tarkastamassa. Tarkastuksessa havaittiin, että huoneitten potilasmäärän on tilanpuutteenvuoksi liian suuri.
- 21.10.1939 Tohtori Laaksonen luovutti sairaalan allekirjoittaneelle lääketieteen lisensiaatti Ilmari Nurmiselle. Nurminen määrättiin päällikkölääkäriksi Rajaeskunnan päiväkäskyllä. Apulaislääkäriksi määrättiin lääkintäluutnantti Uoti. Tohtori Laaksonen siirtyi muualle, samoin lääkintäluutnantti Heiskanen. Vakinaiseksi hoitajaksi saapui neiti Nevalainen.
- Vastaanotetun sairaalan henkilökuntana olivat:
Ylihoitaja neiti Leinonen
Hoitaja neiti Pietiläinen (Vakinainen siviilisairaalan hoitajatatar).
Hoitaja Neiti Nevalainen
Kolmannen luokan oppilas Neiti Maanperä
Lääkintälotat: Alli Aho, Kyllikki Tampio ja Mustonen
- Miehistönä oli kaksi aliupseeria ja kahdeksan miestä. Keittiöhenkilökuntana toimi sairaalan vakituinen keittäjä, siivooja ja pesijä.
- 22.10.1939 Toiminta sairaalassa jaettiin siten että, allekirjoittanut hoiti sisäpotilaat ja leikkaukset. Luutnantti Uoti hoiti poliklinikkatapaukset. Sairaudet olivat pääasiassa lieviä luunmurtumatapauksia.
- 8.11.1939 Lääkintäluutnantti A Uoti pääsi lomalle toistaiseksi hoitamaan aikaisemmin murtunutta jalkaansa.
- 26.11.1939 Kun tilanne kaikin puolin näytti rauhoittuneen, Kajaani yleisen sairaalan ylilääkäri tohtori Lehtinen, pyysi hoitajatattariaan, neiti Leinosta ja Nevalaista takaisin. Myönsin heille lomaa toistaiseksi. Sairaalassa oli vielä vähän töitä, joten henkilökunnan vähenemisestä ei ollut haittaa.
- 30.11.1939 09.00 Er.P.14 adjutantti soitti ja pyysi minut kiireesti tulemaan esikuntaan. Adjutant ilmoitti "ryssän" hyökänneen raja yli myös Kuhmon kohdalla ja määräsi sairaalan asetettavaksi siihen kuntoon, että mahdollisia haavoittuneita voitaisiin ottaa vastaan.

Hoitajille Leinonen ja Nevalainen ilmoitin, että heidän oli heti saavuttava takaisin. Iltayöstä saapui kaksi sairaautoa. Illalla tyhjennettiin sairaala sellaisista ihmisistä jotka pystyivät itse toimimaan.

- 2.12.1939 15.00 Saapui ensimmäinen haavoittunut, oli haavoittunut lievästi käteen.
- 5.12.1939 Saapui everstiluutnantti Walleniukselta määräys sairaalan evakuoimisesta taaksepäin "ryssien" uhkaavan lähestymisen vuoksi. Olin jo aikaisemmin tiedustellut mihin sairaalan voisi tarvittaessa evakuoida. Siksi paikaksi oli katsottu Ontojoen kansakoulu 40 km Kuhmosta länteen. Evakuointi alkoi klo 13.00, ja kahdessa tunnissa se oli jo suoritettu. Samana iltapäivänä tuli kuitenkin määräys, että osa henkilökuntaa jää vielä toistaiseksi entiseen sairaalaan. Myöhemmin seuraavana iltana tuotiin leikkaussalinkin kalusto takaisin, että täällä lähempänä rintamaa olisi leikkausmahdollisuudet. Eräseen potilashuoneeseen järjestettiin kahdeksan vuodetta.
- 6.12.1939 Ontojoen kansakouluun siirtyneeseen sairaalaan tuli lääkäriksi lääketieteen kandidaatti Tammilehto.
- 7.12.1939 Lääkintälotta Mustonen tuli hermosairaaksi ja passitettiin taaksepäin. Haavoittuneita tähän mennessä oli kuusi.
- 8.12.1939 Saapui lääketieteen kandidaatti V Pensala, joka oli määrätty apulaislääkäriksi.
- 9.12.1939 III/JR 25:stä tuli yhdeksän haavoittunutta, joista kaksi oli hyvin vaikeasti haavoittunutta.
Kirjanpitäjäksi otettiin lotta Niemelä.
- 10.12.1939 Sairaalan toiseksi keittäjäksi tuli lotta Ruotsalainen.
- 12.12.1939 Sotasairaala 39 toimi edelleen kahdessa osassa. Entisessä sairaalassa Kuhmon leikkausosasto ja Ontojoen kansakoulussa, jossa hoidettiin lievästi haavoittuneet ja muut sairaat. Hoitopaikka on edellä mainitussa koulussa huono. Luokahuoneet ovat yläkerrassa, jonne johtaa hyvin mutkaiset portaat. Ilmavaaraan nähden on koulu verraten hyvässä paikassa, yksinään metsän keskellä. Kouluun ei voida sijoittaa kuin 30 paikkaa.
- 20.12.1939 06.00 Annettiin määräys, että Sotasairaala 39 loppuosa siirtyy kiireesti pois Kuhmosta. Koska Ontojoen kansakouluun ei voitu sijoittaa leikkausosastoa, siirryimme Tervasalmen taloon 25 km päähän Kuhmon kirkonkylästä Sotkamoon päin. Ilmavaaraan nähden paikka on huono. Talo on avonaisella paikalla, lähellä Tervasalmen siltaa, jota "ryssät" mahdollisesti voisivat pommittaa. Muuta mahdollisuutta ei kuitenkaan ole. Talossa on pirtti, keittiö ja neljä huonetta. Seinä on katettu öljytyllä pahvilla ja muutenkin huoneet ovat hyvässä kunnossa. Leikkaussalin ja 12 vuodetta käsittää sairaalamme. Koska Ontojoen koulu on vain 15 km päässä, voimme nopeasti siirtää ahtauden syntyessä potilaita sinne.
- 21.12.1939 Ontojoen kansakoulussa toimivassa sairaalassa ovat hoitajattarina toimineet 5.12 lähtien, paitsi neiti Leinonen, joka oli tehtävään määrätty, vapaaehtoisina neidit Lilljebloom ja Kempainen, diakonissa Rintanen sekä korj. rouva Kampman. Edellä mainituille sisarille ei ollut saapunut Suomen Punaiselta ristiltä määräystä minnekään, joten he jäivät mielellään työskentelemään vapaaehtoisesti sairaalaamme.

- 24.12.1939 Tänään tuli paljon haavoittuneita ja suoritettiin useita leikkauksia. Jouluaaton juhlallisuudet menivät mutkikkaitse. Työtä riitti aamu kello kolmeen saakka.
- 1.1.1940 Oli IV luokan sairaanhoitajaoppilas neiti Maaperän tilalle tullut jo syksyllä Kuhmon yleisen sairaalan vakinaiseksi hoitajaksi valittu neiti Kulberg.
- 14.1.1940 Keittäjätär, lotta Ruotsalainen, erosi ja meni hoitamaan siviilityötään. Uudeksi keittäjäksi tuli Anni Tuomikoski.
- 15.1.1940 Punaisen ristin määräyksestä ilmoitettiin hoitajatar Kuvaja sairaalan ylihoitajaksi. Entinen ylihoitajatar Leminen ei ollut saanut mitään määräystä siirtyä pois. Asiasta neuvoteltuani eversti Walleniuksen kanssa, hän ilmoitti, että hoitajattaret jäävät toistaiseksi paikoilleen.
- 23.1.1940 Ontojoen sairaalasta ilmoitettiin, että koulu on syttynyt tuleen ”ryssän” konekivääriltä tai se mahdollisesti syttynyt palopommista. Koulu paloi kokonaan, mutta irtaimisto pelastettiin lukuun ottamatta ullakolle jäänyttä pyykkä. Tohtori Tammilehto ja hoitajattaret Kuvaja ja Lilljebloom määrättiin kiireesti Nurmekseen. Tervasalmen sairaalaosastoa ahdisti myös vihollisen lentokone tekemällä syöksyjä taloa kohti ja ampui konekiväärillään. Ei kuitenkaan mitään vahinkoja.
- 26.1.1940 Allekirjoittanut sai suullisen erillisen käskyn 9.Divisioonan lääkäriltä majuri Jounelalta:
 1) Sotasairaala 39 siirtyy seuraavan yön aikana Kuhmon Kämärän kansakoululle, minne perustaa 9.Divisioonan Pääsidontapaikka 2:n. (Psp.2) Sen tuli olla toimintavalmiina 27.1.1940 klo 18.00.
 2) K.S. Sotkamossa.
 3) Ilmatähystys on sairaalan järjestettävä itse.
- 04.00 Apulaislääkäri Pensala lähti osan henkilökunnan ja kaluston kanssa Kuhmonniemellä sijaitsevalle Kämärän koululle, mutta siellä vielä majoittuneen JR 65:n esikunnan puolelta ilmoitettiin, että esikunta poistuu talosta vasta 27.1. klo 16.00. Etujoukon oli palattava takaisin.
- 27.2.1940 Tänään klo 16.00 tiedustelin puhelimella, milloin koulu on vapaa, jolloin JR 65:n adjutantti ilmoitti, että koulu on tyhjä samana iltana klo 19.00.
- 15.00 ”Ryssän” lentokone ahdisteli Tervasalmen taloa sillä seurauksella, että navetta syttyi palamaan, mutta saimme sen sammumaan.
- 20.00 Saavuimme Kämärän koululle, joka vielä silloinkaan ei ollut tyhjä. Pääsimme kuitenkin purkamaan tavaroita. Klo 22.00 saimme koko talon haltuumme. Erillisen käskyn kohta yhtä emme näin ollen pystyneet täyttämään. Sairaala, Psp 2, ei ollut toimintavalmiina 27.1.1940 klo 18.00.
- 28.1.1940 Aamuyöllä, koko yön työtä tehtyämme, saimme Pääsidontapaikan siihen kuntoon, että se oli täysin toimintavalmis aamulla klo 08.00. Sairaspaikkoja on 50 ja ne sijaitsevat kahdessa luokahuoneessa, toisessa 15 vaikeasti haavoittuneille ja leikattaville ja toisessa 35 paikkaa lievästi haavoittuneille. vastaanotto ja sidontahuoneena toimi suuri eteinen ja leikkaussalina koulun oppilaskeittiö. Henkilökunta on sijoitettu opettajien huoneisiin. Eilen ja tänään on saapunut runsaasti haavoittuneita.

- 3.2.1940 Kun sairaalamme joukkojen sijoituksen vuoksi on joutunut ottamaan vastaan haavoittuneita 8-10 joukkosidontapaikalta ja henkilökunnan vähyden vuoksisidontapaikkamme on työllä aivan ylikuormitettu. Tänä komennettiin 24.Läälintaosastosta yksi aliupseeri ja neljä miestä avustamaan miehistöämme.
1.2.1940 pyysin Kuhmon Suojeluskunnalta kahta lottaa keittiöhenkilökunnan avuksi.
- 5.2.1940 24.Lääk.os:n päällikkölääkäri T. Kolehmainen määrättiin meidän avuksemme.
- 10.2.1940 Tänä kahtena viikkona, jonka olemme toimineet Pääsidontapaikkana, on ollut työmäärältään suuri. Pääasiallinen toimintamme tapahtuu yön aikana. Potilaita tulee vuorokauden aikana 70 – 120, joidenka vastaanotto, sitominen, uudelleen lastoittaminen ja leikkaukset vievät paljon aikaa. Tilanahtaus on usein hyvin suuri. Leikkauksia on paljon. Koko hoitohenkilökunta on ylirasitettu. Sairasautot eivät aja koulun eteen, vaan jäävät lähellä koulua olevan huoltotien sivuun. Tältä haavoittuneet vedetään ahkioilla tai kannetaan metsä läpi kulkevaa polkua pitkin sairaalaan. Vihollisen lentovaaran vuoksi on koetettu pitää koko koulun ympäristö asumattoman näköisenä.. Koululta johtaa myös kätkeyty polku maantielle Päätie ja muu pihamaa on paksujen lumikinosten peittämä. Käytetty polku peitetään aamuisin puhtaalla lumella. Päivisin on liikehtiminen pihamaalla kielletty, samoin ei päivällä pidetä uuneissa tulta. Vaikka joka päivä koulumme yli on lentänyt useita vihollisen lentokoneita, ei meitä ole vielä ahdisteltu. Alkuaikoina riensi osa henkilökuntaa kellariin useita kertoja päivässä, mutta nyt ei enää kukaan poistu työnsä äärestä. Naisväki on osoittautunut hyvin pelkäämättömäksi ja uskaliaaksi.
- 11.2.1940 Tänä saapui kaksi diakonissasisarta Helsingistä sairaalaamme hoitajattarien avuksi. Sisar Martta Niemi ja T Lähdeniemi.
- 28.2.1940 Työmäärä on edelleen ollut suuri. Henkilökunta osoittaa väsymystä, eikä se ole ihmekään, sillä nukkumisaikaa on usein vain muutama tunti vuorokaudessa. Lisäksi jännitys lentopommitusten takia rasittaa hermoja. Lentokoneet eivät kuitenkaan ole keksineet meitä.
- 6.3.1940 Haavoittuneiden määrä on lisääntynyt. Psp 1 (Jämäksen koulu) on kuitenkin voinut viime aikoina ottaa vastaan enemmän potilaita, joten se on jonkin verran helpottanut meitä. Yöt ovat kevään edistyessä käyneet lyhyemmiksi ja potilaitten kuljetus ja evakuointi taaksepäin on käynyt yhä vaikeammaksi. Lentokoneet tulittavat kirkkaina öinä konekivääreillään huoltotietä ja koulun ympäristöä. Joskus tuntuu rapinaa koulun seinissä. Koulu on rakennettu tiilestä siksi jo sinänsä hyvä sirpalesuoja. Joka päivä kuuluu sairaalaan rintamalta voimakas tykkien jyske. "Ryssät" eivät ole vielä meitä keksineet. Nyt ei päivisin lennä viholliskoneita kuin ennen.
- 10.3.1940 Apulaislääkäri Pensala sairastui ankaraan keskikorvan tulehdukseen ja joutui vuoteen omaksi. Työkin oli liiaksi rasittanut häntä, kuten muutakin henkilökuntaa.
- 13.3.1940 Tänä ilmoitettiin kesken leikkauksen, että rauha oli solmittu. Klo 11.00 jälkeen lakkasi ampumisen kuuluminen rintamalta.
- 21.3.1940 Sairaala siirtyi entiseen paikkaa Kuhmon kirkolle.

